

Секція 13. Психологічні науки

ВОРОНОВА ОЛЬГА ЮРІЇВНА

старший викладач кафедри психології
Мукачівського державного університету
м. Мукачево, Україна

ЯМЧУК ТАЇСА ЮРІЇВНА

старший викладач кафедри психології
Мукачівського державного університету
м. Мукачево, Україна

ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Психологія опиняється сьогодні перед складною задачею пошуку шляхів розширення простору самоусвідомлення, самоідентифікації та надання засобів самореалізації для людини, котра шукає власне місце у складному, інформаційно перенасиченому, вимогливому світі. Це диктує високий рівень вимог до майбутнього фахівця, відтак, важливим завданням освіти виступає створення умов для розвитку професійної ідентичності, яка, на думку багатьох дослідників виступає в якості важливого фактору професійної ефективності. Актуальність окресленої проблематики викликана і її практичною значущістю для вдосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців, адже відомо, що значна частина молодих спеціалістів мають труднощі в адаптації до професійної діяльності.

Як показує аналіз психолого-педагогічної, філософської та соціологічної літератури, науковцями досліджувалися різні аспекти проблеми ідентичності, самоідентичності та процесу ідентифікації: ідентифікація як процес наслідування когось або чогось (У. Джеймс, Е. Еріксон, З. Фрейд), ідентифікація як процес самовизначення (А. Ватерман, С. Московічі, І. Кон, К. Роджерс, А. Спіркін та ін.), структура ідентичності

(Г. Брейкуелл, Е. Еріксон, Л. Колеснікова, Г. Маркус, Л. Шнейдер та ін.), стадії розвитку та рівні ідентичності (Г.Бейтсон, Р.Ділтс, Е. Еріксон, В. Малахов, Дж. Марсія, Ю. Овчиннікова, М. Щербаков), особистісний та соціальний аспекти ідентичності (Г. Андреева, Г. Зіммель, Ч. Кулі, Дж. Мід, С. Московічі, В. Ядов), ідентичність як багатовимірний процес у становленні людини (Т. Буякас, О. Єрмолаєва, М. Заковоротна, О. Карпов, Е. Орлова, Л. Шнейдер та ін.). В останні роки проведено ряд досліджень, в яких відобразився міждисциплінарний і комплексний характер проблематики ідентичності, та її багатогранна структура, що розширює не тільки напрями наукового пошуку, а й сфери практичного застосування цих наукових доробок (Г. Альтов, С. Гончаренко, Е. Орлова, О. Полат, Д.Фогельсон, Ю. Фокін, Д. Чернілевський, Л. Шнейдер та ін.).

Дослідження проблем самоідентичності тісно пов'язані з темою складного та тривалого процесу професійного становлення особистості фахівця. Так, на розробку теоретичних та методологічних засад професійної підготовки, на вивчення проблем розвитку професійної самоідентичності спрямовані дослідження: професійної свідомості (Н. Кучеровська, Г. Ложкін, А. Самойлова, Н. Шевченко), професійного мислення та рефлексії (Г. Балл, М. Вербан, Н. Пов'якель, Н. Пророк та ін.), професійної ідентичності (Є. Зеєр, А. Маркова, Н. Чепелева, Л. Шнейдер, М. Щербаков, Т. Щербан), процесу формування самоідентичності (Н. Ничкало, С. Сисоєва, Т. Титаренко, Е. Уотерман, К. Хорні, Т. Яблонська). Підкреслюється необхідність вивчення ідентичності в різноманітті проявів і єдності всіх її сторін, з урахуванням її інтенціональної сутності та у контексті інтерактивних, перцептивних, комунікативних, екзистенціальних, функціональних, ментальних і мовних процесів психічного розвитку (О. Бондаренко, Ж. Вірна, О. Леонтьєв, С. Максименко, Л. Мітіна, Л. Шнейдер). Однак проблематика ідентичності настільки глибока та різноманітна, що здійснені дослідження не можуть

вичерпати її. Так, залишаються недостатньо вивченими особливості розвитку професійної самоідентичності та шляхи і засоби її формування в сучасному динамічному суспільстві.

Здійснений теоретичний аналіз психолого-педагогічних джерел по проблемі показав, що в сучасній психології відсутній єдиний концептуальний підхід до вивчення проблеми професійної самоідентичності. Це пояснює еkleктичність методів її експериментального дослідження і різні рівні узагальнення емпіричного матеріалу. Вочевидь визріла необхідність досліджень генези професійної ідентичності як комплексного психологічного феномену.

Базові положення нашого підходу: професійна самоідентичність майбутнього фахівця – це багатовимірний та інтегративний психологічний феномен (що забезпечує людині цілісність та визначеність), глибоко засвоєний, прийнятий особистістю образ самого себе, який виник в результаті усвідомлення власних особистісно-професійних характеристик; самоідентифікація – це процес ототожнення індивідом себе із значущою особою або групою, який відбувається в досвіді та спілкуванні з метою позитивного самоприйняття та формування «Я-концепції»; основа професійної самоідентифікації – самоусвідомлення; основні детермінанти - професійне спілкування і професійний досвід; репрезентація (як і всякої суб’єктивної реальності, яка усвідомлюється) – через мову в образі «Я»; виконавчий механізм – процеси ідентифікації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зеер Э.Ф. Психология профессионального образования / Э.Ф. Зеер. – М. : Из-во Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «Модек», 2003. – 480 с.
2. Нежданова Н.В. Психологічні чинники формування професійно важливих якостей особистості майбутнього фахівця : дис. канд. псих. наук : 19.00.01 / Нежданова Наталія Василівна – Одеса, 2016. – 215 с.
3. Поваренков Ю.П. Психологическая характеристика профессиональной идентичности / Кризис идентичности и проблемы становления гражданского общества. Сборник научных трудов. – Ярославль / Ю.П. Поваренков: Изд-во ЯГПУ, 2003. С. 154
4. Шнейдер Л.Б. Профессиональная идентичность: теория, эксперимент, тренинг: Учеб. Пособие, / Л.Б. Шнейдер. – М.: Изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж: Изд-во НПО МО ДЕК, 2004. – 600 с.